२परीक्षिद्भार्याभेदे भा० आदिपर्वणि ९५ अध्याये ।

बाहुबल न० ६त० । युद्धोपयोगिनि बाहुविक्रमे ।

बाहुभूषा स्त्री ६त० । केयूरे हेमच० ।

बाहुमात्र त्रि० बाहुः प्रमाणमस्य बाहु+मात्रच् । बाहुपरिमाणे स्त्रियां ङीप् "बाहुमात्रः स्रुचः" कात्या० श्रौ० ३।२।२७ ।

बाहुमूल न० ६त० । कक्षे (काँख) (बगल) ख्याते अमरः ।

बाहुयुद्ध न० २त० । नियुद्धे अमरः ।

तत्प्रकारः भा० वि० १२ अ० यथा "कृतप्रतिकृतैश्चित्रैर्बाहुभिश्च सुसङ्कटैः । सन्निपातावधूतैश्च प्रमाथोन्मथनैस्तथा । क्षेपणैर्दृष्टिभिश्चैव वराहोद्धूतनिःस्वनैः । तलैर्वज्रनिपातैश्च प्रसृष्टाभिस्तथैव च । शलाकानखपातैश्च पादोद्धूतैश्च दारुणैः । जानुभिश्चाग्रनिर्घोषैः शिरोभिश्चावघट्टनैः । तदुद्धमभवद्घोरमशस्त्रं बाहुतेजसा । बलप्राणेन शूराणां समाजोत्सव सन्निधौ । अराजत जनः सर्वः श्रोत्रकुटनिनदोत्थितः । बलिनोः संयुगे राजन् ! इन्द्रवायवयोरिव । प्रकर्षणाकर्षणयोरभ्याकर्षविकर्षणैः । आकर्षद्भिरथान्योन्यं जानुभिश्चापि जघ्नतुः" । मू० "कृतं कचिद्देशे निपीडनं प्रतिकृतं तस्य शोधनम् । सुसङ्कटैः सुष्टिप्रहणेन कृतीकृतैः सकङ्कटैरिति पाठे सकवचैः सकिणैर्वा "कङ्कटो बाहुवरणे कवचे कठिने किणे" इति विश्वः सन्निपातोऽङ्गसंघट्टनम् अवधूतं तेनैव दूरीकरणं प्रमाथादय उक्ता मल्लशास्त्रे "निपात्य प्रेषणं भूमौ प्रमाथ इति कथ्यते । यत्तूत्थाप्याङ्गमथनं तदुन्मथनमुच्यते । क्षेपणं कथ्यते यत्तु स्थानात् प्रच्यावनं हठात् । उभयोर्भुजयोर्दृष्टिरोमध्ये निपात्यते । दृष्टिरित्युच्यते तज्ज्ञैर्मल्लविद्याविशारदैः । अधोमुखं स्कन्धगतं भ्रामयित्वा तथैव यः । क्षिप्यते शब्दः स भवेद्वराहोद्धूतनिःस्वनः । तलैर्वज्रनिपातैर्वज्रदृढपातैश्चपेटैः । "व्यङ्गुल्यः प्रसृतास्तासु प्रसृष्टा या उदीरिताः । अङ्गुली दृढा कृत्वा क्षिप्रशालका ताङ्गुली स्मृता" । तस्यानखपातैः पादोद्धूतैः पादप्रसारणेनाक्षेपैः जानुभिः शिरोभिश्च कृतैरवघट्टनैरास्फालनैः अग्रनिर्घोषैरित्युभयविशेषणम् । अशस्त्रं निर्दण्डं ययोक्तं तत्रैव "बाहुयुद्धं हि मल्लानामशस्त्रमस्त्रमिति: स्मृतम् । मृतस्य तत्र न स्वर्गो यशोनेहापि विद्यते" इति । बलप्राणेन बलेन शारीरबलेन प्राणेन मानसबलेन च । श्रोत्रकुटनिनदः श्रोत्रीयशब्दोच्चारणेन रञ्जितश्च बहुलापनम् । तत्रसंहितः । "आलम्ब्य क्रोडीकरणं प्रकर्षणमुदाहृतम् । आकर्षणं लोलयैव सन्मुखीकरणं स्मृतम् । पुरः पश्चात् पार्श्वयोश्चाभ्याकर्षो भ्रमणं तथा । पश्चात् प्रपातनं वेगादिकर्षणमुदाहृतम्" नीलक० ।

बाहुल पु० बहुलानां कृत्तिकानामयं स्वामी अण् । १वह्नौ शब्दच० । बहुलाभिर्युक्ता पौर्णमासी अण् । २कार्त्तिकपौर्णमास्यां स्त्री ङीप् । सा यत्र मासे पुनरण् । ३चान्द्रकार्त्तिकमासे पु० अमरः । ४बाहुल्यार्थे हेमच० । बहुलेन निर्वृत्तम् बहुला०अण् । ५अनेकसाध्ये त्रि० । पृथ्वा०इमनिचोऽभावे भावे अण् । ६बाहुल्ये न० ।

बाहुलक न० बहुलेन बहुलग्रहणेन निर्वृत्तं बहुला०अण् संज्ञायां कन् । व्याकरणोक्तसर्वोपाधिरहिते विधानादौ यत्र यद्विधीयते तत्र क्वचिन्न स्यात् क्वचिद्वा स्यात् क्वचित्ततोऽन्यत्रापि स्यादित्येवं परे विधानिषेधादौ । मनोज्ञा० भावे वुञ् । २बाहुलिका बहुलभावे स्त्री ।

बाहुलेय पु० बहुलानामपत्यं ढक् । कार्त्तिकेये अमरः

बाहुशालिन् त्रि० बाहुभ्यां शालते तद्विक्रमाधिक्येन शालते शाल-णिनि । बाहुवीर्याधिक्ययुते स्त्रियां ङीप् ।

बाहुसम्भव पु० बाहू ब्रह्मबाहू सम्भवोऽस्य । १बाहुजे क्षत्रिये हेमच० । २बाहुजातमात्रे त्रि० ।

बाहुसहस्रभृत् पु० बाहुसहस्रं बिभर्त्ति भृ-क्विप् तुक् च । कार्त्तवीर्य तिका० कार्त्तवीर्यशब्दे दृश्यम् ।

बाह्य त्रि० बहिर्भवः यञ् टिलोपः । बहिर्भवे

बाह्यकर्ण पु० नागभेदे भा० आ० ३३अ० ।

बाह्यकुण्ड पु० नागभेदे भा० उ० १०२ अ० ।

बाह्वादि पु० इञ् प्रत्ययनिमित्ते शब्दगणे स च गणः पा०गणे उक्तो यथा "बाहु उपबाहु उपबाहु निबाहु शिबाहु बटाहु उपबिन्दु इक्षी इकला चूडा बलाका मूषिका कुशला कुशला ध्रुवका ध्रुवका सुमित्रा दुर्मित्रा पुष्करसद् अनुहरत् देवशर्मन् अग्निशर्मन् भद्रवर्मन् सुवर्मन् कुनामन् सुनामन् पचन् सपन् अटन् अमितौजसः (सलोपश्च) सुधावत् उदञ्चु शिरम् नाम शराविन् मरीची क्षेमवृद्धिन् शङ्खतोदिन् खरनादिन् नगरमर्दिन् प्राकारमर्दिन् लोमन् अजीगर्त्त लक्ष्मी युधिष्ठिर अर्जुन साम्ब गद प्रद्युम्न राम उदङ्क उदकः (संज्ञायाम्) सम्भूयोऽम्भसोः (सलोपश्च) बाह्वादिः । बाह्वादिः कार्त्तिः ।

बिं(वि)ट आक्रोशे भा०पर०सक०सेट । बे(बे)टति अबे(बे)टीत्

बिटक पु० पिटक+पृषो० । पिठके अमरे पाठान्तरम् ।